

Współczesne memy w dyskursie społecznym – udział bibliotek i społeczności czytelniczych

(Contemporary Memes in Social Discourse: The Role of Libraries and Reading Communities)

Słowa kluczowe: biblioteki, Internet, memy, dyskurs społeczny, przemiany społeczne, czytelnicy

Abstrakt: W artykule zostało poruszone zagadnienie roli współczesnych memów w dyskursie społecznym – omówiono ich cechy, rodzaje, funkcje i rolę w obiegu kulturowym. Szczególna uwaga została zwrócona na środowiska związane z książką i bibliotekami, które także mają swój udział w komentowaniu wydarzeń politycznych, społecznych czy kulturalnych. Zaprezentowane analizy wykonano w oparciu o badania wykonane przez autora w środowisku Internetu.

Keywords: libraries, Internet, memes, social discourse, social changes, readers

Abstract: The article addresses the issue of the role of contemporary memes in social discourse, discussing their characteristics, types, functions, and their place in cultural circulation. Particular attention is given to environments connected with books and libraries, which also participate in commenting on political, social, and cultural events. The analysis presented are based on research conducted by the author in the online environment.

Wstęp

W artykule dokonano analizy memów internetowych, by odpowiedzieć na pytanie o skuteczność tej formy komunikacji, która może także stać się elementem przekazu w strategii marketingowej różnych instytucji kultury, w tym bibliotek. Omówiono cechy charakterystyczne i specyfikę współczesnych memów. Na przykładzie różnych memów internetowych wskazana została rola, jaką w ich tworzeniu odgrywa absurd, ironia oraz surrealizm. Zwrócono również uwagę na to, jaką funkcję pełnią memy w społeczeństwie, stanowiąc m.in. środek wyrazu różnych emocji, komentarz na temat otaczającej rzeczywistości czy narzędzie zarówno do ocieplania, jak i pogorszenia wizerunku osób czy instytucji. Szczególną uwagę zwrócono na środowiska skupione wokół książki – czytelników, bibliotekarzy, literatów. Jak możemy przeczytać w jednym z artykułów: „Komunikacja towarzyszy człowiekowi od zawsze. Na przestrzeni wieków jej formy zmieniały się, czasami nawet znacznie, w zależności od postępu technologicznego oraz przemian społecznych. Istota ludzka nie

byłaby w stanie przetrwać bez procesu komunikowania się, zaś prawo do niego jest jednym z podstawowych praw każdego człowieka. Widać to szczególnie wyraźnie na przykładzie współczesnych społeczeństw, które nieustannie dążą do rozwijania narzędzi komunikacji, intensyfikując przy tym częstotliwość przekazów. Zjawisko to znacznie wpływa również na funkcjonowanie instytucji kultury, w tym bibliotek, które od setek lat stanowiły istotne ogniwo w procesie przekazu myśli człowieka, a zwłaszcza komunikacji naukowej” [4, s. 53]. Warto zatem bliżej przyjrzeć się procesowi wykorzystania memów jako jednej z form komunikacji elektronicznej, stosowanej także przez biblioteki oraz jej użytkowników.

Współczesne memy

Od momentu powstania pierwszego mema gatunek ten przeszedł sporą transformację, porzucając ustalone formaty i schematy (o czym częściowo pisano już w poprzednim artykule, zatytułowanym *Memy jako narzędzie komunikacji. Geneza, historia i implikacje dla bibliotek* [15]). Współczesne memy, w przeciwieństwie do tych wcześniejszych, można określić jako bardziej (wizualnie) humorystyczne, absurdalne, niszowe, różnorodne i samoodnoszące się do siebie, a poprzez to mniej przystępne i mniej zrozumiałe dla szerszej grupy odbiorców. Tendencja ta widoczna jest również w środowisku czytelników, które charakteryzuje się specyficznym humorem i estetyką, nie zawsze jasnymi dla innych grup internautów. Aby lepiej zobrazować przemiany ostatnich lat, w dalszej części artykułu zostanie zaprezentowanych kilka typów memów, jak np. dankmemy czy memy absurdalne, co pozwoli lepiej ocenić to zjawisko komunikacyjne.

Dankmemy

W połowie drugiej dekady XXI w. zaczęły pojawiać się pierwsze memy *dank* lub *dank-memy* – podgatunek memów wykorzystujący formaty memów w sposób inny niż występujące wcześniej *image macro* (ten typ memów opisano już we wcześniejszym artykule [szerz. zob. 15]). Słowo *dank* odnosi się do *zimnego, wilgotnego miejsca*. Słowo to zostało przejęte przez palaczy marihuany w celu określania wysokiej jakości palonego narkotyku, a jeszcze później stało się ironicznym określeniem konkretnego rodzaju memów, synonimem do słowa *fajny*. Termin *dank* oznaczał pierwotnie mema, który znacząco różnił się od normy, lecz teraz używany jest, aby odróżnić współczesne rodzaje memów od wcześniejszych, takich jak *image macro* [14]. Dankmemy mogą się odnosić też do tych memów, które są „wyjątkowo unikalne lub dziwne” [10]. Były również określane jako „wewnętrzne żarty Internetu”, które są „tak wymęczone, że znowu stają się niedorzeczne” lub są „tak dziwne i bezsensowne, że aż niedorzeczne” [12].

Jednym z przykładów takich memów jest format „Who Killed Hannibal?”, składający się z dwóch kadrów z jednego odcinka *The Eric Andre Show*. W pierwszym kadrze Andre

(prowadzący) strzela do swojego kolegi Buressa, a w drugim zastanawia się, kto go zastrzelił. Format ten został później dostosowany do innych sytuacji, na przykład pokolenia baby boomerów¹, obwiniającego pokolenie milenialsów² za ich problemy [26].

Dankmemy mogą wywodzić się z ciekawych zdjęć pochodzących z prawdziwego życia, które są często kopiowane lub remiksowane. Przykład stanowią memy z ćmą, pochodzące z subreddita³ r/creepy, gdzie użytkownik wstawił zdjęcia ćmy, która stuknęła w jego szybę. Zdjęcie to stało się popularne i wykorzystywane w memach. Według lepidopterologa Chrisa Grintera, memy z ćmą zyskały popularność ze względu na fakt, że ćmy lgną do lamp i światła [14]. Internauci w kreatywny sposób wykorzystali zdjęcie umieszczone przez użytkownika i zaczęli tworzyć memy, które rozniosły się po sieci (zob. il. 1 i 2).

Ilustracja 1. Przykład mema *image macro* nawiązującego do tekstu utworu *Tamagotchi* duetu Taconafide

Źródło: <https://www.wykop.pl/wpis/35593531/cma-heheszki-humorobrazkowy/>.

¹ Powojenne pokolenie wyżu demograficznego – osoby urodzone w latach 1946–1964. Szerzej zob. *Milenialsi, pokolenie Z, Y, X, generacja baby boomers – kto to?* [9].

² Inaczej pokolenie Y – ludzie urodzonych w latach 80. i 90. XX w. Szerzej zob. *Milenialsi, pokolenie Z, Y, X, generacja baby boomers – kto to?* [9].

³ Społeczność online i posty z nią związane wewnątrz serwisu Reddit. Subreddity są zazwyczaj poświęcone konkretnym tematom, o których ludzie piszą. Subreddity mają swoją nazwę poprzedzoną /r/, np. /r/gaming. Szerzej zob. *Reddit* [11].

Ilustracja 2. Mem z ćmą nawiązujący do określania Paryża „Miastem Światel”

When you find out Paris is
the city of lights

Źródło: <https://www.wykop.pl/wpis/35634155/cma-heheszki/>.

Wiele współczesnych memów wywodzi się z nonsensu lub z niepowiązanych ze sobą zdań, które są umieszczane w innych formatach. Jednym z takich przykładów jest podpis „They did a surgery on a grape” (il. 3), pochodzący z filmu *da Vinci Surgical System*, na którym widać testowy zabieg chirurgiczny przeprowadzany na winogronie [11]. Ludzie, którzy udostępniali post z filmem, dodawali ciągle ten sam podpis, tworząc w ten sposób satyryczny mem z wieloma warstwami podpisów. Memy takie jak ten roznoszą się dalej, gdy ludzie zaczynają umieszczać frazę w różnych niepowiązanych memach [14]. Dzięki temu, że dankmemy wyróżnia brak określonego formatu, użytkownicy mogą pozwolić sobie na większą kreatywność, a co za tym idzie – szerszy zakres tematyczny. W ten sposób w dankmemach znajduje się miejsce chociażby dla bibliotekarzy (zob. il. 4).

Ilustracja 3. Przykład mema z podpisem „They did surgery on a grape”

Źródło: <https://nymag.com/intelligencer/2018/11/why-is-everyone-saying-they-did-surgery-on-a-grape.html>.

Ilustracja 4. Przykład bibliotecznego dankmema

Źródło: https://www.reddit.com/r/dankmemes/comments/8o2qc7/hey_librarians/.

Memy absurdalne i surrealistyczne

Ironia jako rosnący trend w kulturze memów dała początek absurdalnym memom, które bazują na wielu warstwach znaczeń wywodzących się z innych memów. Memy te nie będą zrozumiałe dla internauty bez znajomości poprzednich. Jednym z przykładów takich memów są memy *deep fried* (z ang. smażone na głębokim tłuszczu) – memy zniekształcone wieloma filtrami, efektami i nałożoną stratną kompresją. Memy te mogą wydawać się dziwne osobom, które nie miały z nimi wcześniej styczności [14]. Sztandarowym przykładem takiego mema jest mem „E” (il. 5), w którym twarz youtubera Markipliera „złano” z głową Lorda Farquaada z filmu *Shrek*. Tym tworem następnie zastąpiono twarz Marka Zuckerberga na zdjęciu przedstawiającym jego przesłuchanie przed Kongresem [13].

Ilustracja 5. Mem „E”

Źródło: <https://www.dailydot.com/unclick/lord-farquaad-e-meme/>.

Jakiś czas później w serwisie Tumblr pojawiła się wersja *deep fried*. Ironia ta była przedmiotem dyskusji w artykule *Why is millennial humor so weird?* [7], opublikowanym na łamach *Washington Post*, którego celem było ukazanie oderwania milenialsów od innych pokoleń w kwestii postrzegania humoru (il. 6). Artykuł sam stał się memem, do którego ludzie fotoszopowali różne *deep fried* i surrealistyczne memy z intencją wyśmiania go i ukazania abstrakcji kultury memów [7].

Ilustracja 6. Przykład surrealistycznego mema wyśmiewającego artykuł pochodzący z *Washington Post*

Źródło: *Why is millennial humor so weird? – I say invest* [Dokument elektroniczny]. Tryb dostępu: <https://knowyourmeme.com/photos/1365166-why-is-millennial-humor-so-weird>.

Memy surrealistyczne choć abstrakcyjne w swoich założeniach mogą czerpać inspirację z kultury, czytelnictwa czy literatury (zob. il. 7).

Ilustracja 7. Przykład surrealistycznego mema „książkowego”

Źródło: <https://i.kym-cdn.com/photos/images/original/001/525/077/c3e.png>.

Bogna M. Konior twierdzi, że trend surrealistycznych memów jest wynikiem zmagania się z niemożliwymi do przezwyciężenia, problemami współczesnego społeczeństwa, w tym nierównościami społecznymi i zmianami klimatycznymi. Jednym z takich powodów jest też ułomność polityki w momencie kryzysu [7].

TikTok

Po sukcesie aplikacji Vine, wyłonił się nowy format memów w postaci krótkich filmów i skeczy, który zaczerpnął swoją nazwę od aplikacji – *vine*. Nawet po wyłączeniu aplikacji w 2017 r. kompilacje *vine’ów* były umieszczane na serwisach, takich jak Twitter czy YouTube. Z czasem pojawił się serwis TikTok, który został uznany za lepszą wersję Vine. TikTok pozwala na umieszczanie wideo lub mema, trwającego aż trzy minuty, w przeciwieństwie do wcześniejszych rozwiązań, które umożliwiały publikację treści trwających jedynie sześć sekund [7].

Krótkie materiały wideo tworzone w aplikacji Vine czy TikTok z czasem były też umieszczane w innych serwisach społecznościowych jako forma reakcji i odpowiedzi na post. Filmy te były później kopiowane i replikowane w inny kontekst, przez co stawały się częścią cyberkultury. Przykładem takiego zjawiska są remiksy memu „Hit or Miss”. W 2018 r. cosplayerka⁴ Nyannyancosplay nagrała *lip dub*⁵ do utworu *Mia Khalifa* raperskiego duetu iLoveFriday. Do mema odnoszono się wielokrotnie, w tym w przerobionym przez PewDiePie’a (niezwykle popularnego szwedzkiego youtubera i wpływową osobowość internetową) „YouTube Rewind” z 2018 r., który został uznany za jeden z najbardziej wpływowych memów. Rewind obejrzano ponad 83 miliony razy (stan na 14 października 2021 r.). „Hit or Miss” było wiele razy remiksowane przez innych influencerów, w tym Belle Delphine (internetową celebrytkę, modelkę, youtuberkę i aktorkę pornograficzną). Film porównujący obok siebie wersję Belle i oryginał, zebrał ponad 4,4 mln wyświetleń (stan na 14 października 2021 r.) [14]. Popularność serwisu zainspirowała inne media społecznościowe do wzbogacenia funkcjonalności o narzędzia do umieszczania i edycji krótkich wideo.

Na TikToku można również znaleźć materiały poświęcone książce i bibliotekom. Użytkownicy platformy zapoczątkowali fenomen zwany *BookTokiem*, który odnosi się do twórczości związanej z książkami, literaturą czy czytelnictwem [5]. W treści filmików oznaczonych hashtagem #booktok można znaleźć m.in. rekomendacje, dyskusje, autorów czy informacje nt. wydarzeń. BookTokowa subkultura przyczyniła się do ogromnego wzrostu sprzedaży książek. Popularność zaczęła zyskiwać zarówno literatura, która nie miała jeszcze swojej premiery, jak i ta, która zbliżała się do dziesięciolecia swojego wydania [19]. Amerykańska sieć księgarni Barnes & Noble, dostrzegając wpływ tej platformy społecznościowej, utworzyła w swoich sklepach specjalną przestrzeń dla pozycji popularnych w booktokowej

⁴ Osoba uprawiająca *costume playing* – przebieranie się za różne postaci z fikcyjnego świata animacji, filmów czy gier komputerowych.

⁵ Rodzaj amatorskiego teledysku, w którym osoby poruszają wargami w rytm odtwarzanej z playbacku piosenki.

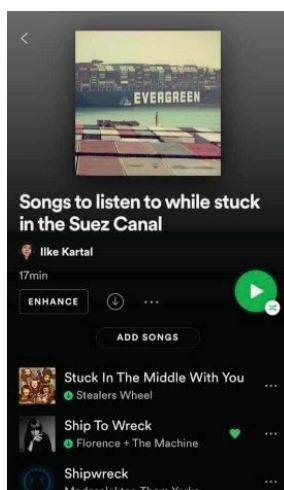
społeczności – produkty są umieszczane osobno na stołach i półkach oznaczonych hashtagiem. Szacuje się, że w 2021 r. dzięki BookTokowi sprzedano ponad 20 mln książek, co stanowi 2,4% całkowitej sprzedaży w tamtym roku. Ponadto BookTok przyczynił się do wzrostu czytelnictwa w Stanach Zjednoczonych o 60%, a w Kanadzie o 53% [9]. TikTok jako medium społecznościowe zaszczerpiło ideę czytelnictwa wśród swoich użytkowników, co ma realne skutki w postaci większej sprzedaży literatury.

Podsumowując, można stwierdzić, że memy w ciągu kilkunastu lat przeszły potężną ewolucję od prostych humorystycznych form w postaci *image macro* do form surrealistycznych i skrajnie niezrozumiałych, które mogą wywołać uczucie lekkiego dyskomfortu ze względu na fakt, że użytkownik nie do końca wie, z czego się właściwie śmieje [8].

Rola współczesnych memów w obiegu społecznym

Wraz z upływem czasu memy stały się formą wyrazu i ekspresji internautów, a także narzędziem eksponowania różnych problemów pojawiających się na świecie [20]. Memy odegrały ogromną rolę podczas Arabskiej Wiosny (2010–2012), kiedy to ludzie za pomocą komedii i satyry wyśmiewali panujący reżim. Obiektem żartu były także wyzwania, przed jakimi muszą stanąć obywatele i problemy, z którymi jako społeczeństwo muszą się zmierzyć [20]. I tak np. memy pojawiły się w marcu 2021 r. w związku z blokadą Kanału Sueskiego przez statek towarowy Evergreen (il. 8). Przez niecały tydzień kanał był zablokowany, czego konsekwencje gospodarcze wywołały powszechne zaniepokojenie na całym świecie.

Ilustracja 8. Mem przedstawiający playlistę do słuchania podczas stania w korku na Kanale Sueskim

Źródło: *From memes to playlists to finally being free: the full story behind the Suez Canal traffic jam* [Dokument elektroniczny]. Tryb dostępu: <https://scoopempire.com/in-memes-from-the-suez-canal-traffic-jam-comes-international-memes-of-the-highest-caliber/>.

Także biblioteki i środowiska czytelnicze aktywnie włączają się w dyskurs społeczny, bazując na kulturze memów i komentując ważne kwestie społeczne, polityczne czy kulturalne, jak np. Młodzieżowe Słowo Roku. 21 listopada 2024 r. Biblioteka Śląska umieściła na swoim profilu na Instagramie rolkę nawiązującą do corocznego plebiscytu PWN [3]. W treści filmu p. Agnieszka Skwara z Działu Instrukcyjno-Metodycznego w humorystyczny sposób przedstawiła, jak niektóre z terminów znalezionych w zestawieniu można zastosować w kontekście bibliotek i ich przestrzeni. Wideo uzyskało ponad 78 tys. wyświetleń, stając się najchętniej oglądanym filmem na profilu.

Kultura memów staje się coraz bardziej wszechobecna, przez co i również coraz bardziej złożona. Memy odnoszą się do różnych części kultury i występują w wielu różnych mediach. Każdy mem odzwierciedla jakiś określony kontekst kulturowy i opiera się na pewnej wiedzy lub opinii o świecie. Niektóre memy powstają jako odpowiedź na książkę, album muzyczny lub wydarzenie kulturalne (np. gala rozdania Oscarów). Przykładem mema w odpowiedzi na książkę jest post autorstwa Fakes Forge, nawiązujący do nadchodzącej powieści Andrzeja Sapkowskiego o tytule *Rozdroże Kruków*. Warto przytoczyć jego treść: „Książka opowiada losy młodego Ciri Skywalkera na drodze do stania się Wiedźminem z Hoghwartu w Zapomnianych Krainach. «Później mówiono, że człowiek ten nadszedł od północy; od Rozdroża – Kraków. Szedł pieszo, a objuczonego konia prowadził za uzdę. Było późne popołudnie, a Lidl i Biedronka były już zamknięte, a uliczka pusta». Adam Sapkowski w formie”. Autor mema dołączył do posta autorską parodię okładki (il. 9).

Ilustracja 9. Parodia okładki „Rozdroże Kruków”

Źródło: <https://www.facebook.com/FakesForge/posts/pfbid021PdwDGpeiLmyBsHVVWcJA-Wq68U3ZPpKLdziJCjADCQCgKKaoihTrzoFoCq9MqADl>.

Istniejące memy mogą być również solidną bazą pod nowe memy. Chociaż większość memów zawiera pewien stopień surrealizmu to nierzadko odnoszą się one także do sytuacji z prawdziwego życia. Częstymi motywami memów są problemy z relacjami, głód czy konflikty na linii dziecko – rodzic. Istnieją memy opisujące stresujące zmagania uczniów w szkołach średnich, studentów czy też pracowników, których dotyczy wypalenie zawodowe. Kultura memów opisuje również niepokoje związane ze stanem świata. Memy oferują ludziom możliwość łatwego komunikowania się, gdy w grę wchodzi trudne tematy [3].

Memy mogą być także narzędziem lub mechanizmem radzenia sobie z trudnymi sytuacjami, a nawet z lękami [25]. Dają możliwość wyrażania trudnych myśli. Dochodzi tu również element społeczny – udostępnianie memów może dawać ludziom poczucie, że nie są sami ze swoimi problemami. Zjawisko to ma jednak też swoje wady – depresyjne memy (zob. np. il. 10) mogą doprowadzić do zubożnienia depresji i problemów psychicznych. Ponadto memy bywają czasami zamiennikami ważnych rozmów, które mogłyby przyczynić się do rozwiązania problemu [3].

Wiralność humoru napędzana jest przez możliwość utożsamienia się z nim. Mem musi być dekodowalny wielu osobom, aby został rozpowszechniony, a temat problemów dnia codziennego jest tematem, z którym łatwo się utożsamić. Memy dotyczące poważnych spraw, takich jak zaburzenia psychiczne, mają większą skłonność do stania się wiralami, jeśli są humorystyczne i absurdalne, a jednocześnie odnoszą się do wspólnych doświadczeń ich odbiorców. Większość memów depresyjnych składa się z dwóch warstw: pozytywnej, ale w pozornie sztuczny lub dziecinny sposób, służącej jednie jako absurdalna przykrywka dla drugiej warstwy przedstawiającej rzeczywisty problem [2].

Ilustracja 10. Przykład polskiego depresyjnego mema

Źródło: kolekcja własna autora.

Memy tego typu opisują zwykle zmagania ludzi cierpiących na depresję i jej objawy, takie jak zmęczenie, poczucie bezsilności, senność czy objadanie się. Często opisują trudności w interakcjach z ludźmi, którzy nie mają świadomości zaburzeń. Odwołują się do kultury społeczności, w której powstały i prowokują jednocześnie dyskusję na temat tego, w jakim stopniu owe memy depresyjne są pomocne. Nie ma żadnej konkretnej reakcji, którą mem depresyjny miałby wywołać u widza – mem jest dobry, o ile można się do niego

osobiście odnieść lub się z nim utożsamić. Reakcja na taki mem to zazwyczaj jednak „płacz i śmiech jednocześnie” lub „personalny atak” ze strony mema, który precyzyjnie odzwierciedla osobistą sytuację odbiorcy [2].

Przeciwwagą dla takich memów są memy *wholesome*, które zachowują humorystyczną estetykę memów, ale obracają ich sarkastyczną treść w niespodziewany pozytywny przekaz (il. 11). Treść *wholesome* memów najczęściej wiąże się ze zdrowymi relacjami. Podstawowym założeniem tego rodzaju mema jest fakt, że bezwarunkowa miłość i przyjaźń istnieje, a próby poprawy samopoczucia mogą w końcu przynieść jakiś skutek. W Internecie utarło się przekonanie, że memy obnażają niewygodne prawdy na temat człowieka, dlatego memy *wholesome* są swego rodzaju odmiennością [2].

Ilustracja 11. Przykład polskiego *wholesome* mema

Źródło: FELIX-FELICIS. *Wholesome-nosacz sundajski* [Dokument elektroniczny]. Tryb dostępu: <https://www.wykop.pl/wpis/57925175/wholesome-nosacz-sundajski-nosacz-pozytywnynosacz-n/>.

Zdaniem Konrada Krawczyka, autora artykułu *How digital natives use memes to cope with mental struggle* [16], memy *wholesome* stały się popularne przez zmęczenie memami depresyjnymi. Mimo że memy depresyjne odnoszą się do tematu zdrowia psychicznego, wywołując dyskusje na ten temat, nie udaje im się ukazać możliwości rozwiązania problemu. Memy *wholesome* oferują pociechę bazującą nie na utożsamianiu się, lecz na nadziei [16].

Memy pozwalają na łączenie się ludzi ze sobą, na bycie częścią grupy, co daje poczucie spójności [25]. I tak np. wspomniana wcześniej platforma Vine, która spopularyzowała wideo-memy, była wykorzystywana przez młodych Afroamerykanów do bycia zauważonym

w sieci [24]. Tak więc kultura memów daje ludziom możliwość dyskusji na temat szkodliwych trendów społecznych lub wydarzeń.

W Internecie znajdują się jednak również memy homofobiczne i seksistowskie. Często wyśmiewane w memach są kobiety. Jednak wiele z nich bierze aktywny udział w kulturze memów i wychodzi naprzeciw stereotypom, remiksując te memy i zmieniając jednocześnie złą narrację w pozytywną [6]. Obiektami kpin nierzadko stają się też bibliotekarze, co szczególnie widać w memach szyderczej społeczności r/bookscirclejerk (krótko opisanej we wcześniejszym artykule), która w swoich treściach mocno ironicznie podchodzi do tematyki książek i wszystkiego, co z nią związane (zob. il. 12).

Ilustracja 12. Przykład mema o bibliotekarzach

Źródło: https://www.reddit.com/r/bookscirclejerk/comments/1f5uqlr/ableist_librarian/.

W społeczności bookscirclejerk snobizm i brak uznania bibliotekarzy dla audiobooków jest tzw. *rolling joke*. Zamieszczony na ilustracji 12 mem ukazuje kiepsko wycięty zrzut ekranu, na którym widnieje komentarz użytkownika podającego się za bibliotekarza. Z treści komentarza wynika, że jako zawód bibliotekarze są zgodni w tym, że słuchanie audiobooków można uznać za czytelnictwo. W odpowiedzi użytkownik również podający się za bibliotekarza krótko napisał, że tak nie jest. Pierwszy podpis pod zrzutem dodaje

ironii, ponieważ dodatkowo akcentuje poprzez poziom przedstawionej dyskusji (w kontrze do ich snobizmu), że bibliotekarze „zasługują” na to, aby z nich żartować. Kolejny podpis w postaci uwagi, że zrzut został nierówno wycięty, to humor estetyczny w celu dodania kolejnej warstwy absurdu. Brak możliwości dotarcia do źródła tej dyskusji może sugerować, że wymiana zdań w ogóle nie miała miejsca i wszystko mogło zostać spreparowane w celach komediowych. Ostatecznie celem żartu pozostają bibliotekarze.

Memy mogą szkodzić, mogą bowiem wykorzystane być do nękania, propagowania mowy nienawiści lub dezinformacji, co jest sprzeczne z ideą otwartości, akceptacji i równości, którą promują biblioteki. Jednym z przykładów ilustrujących to zjawisko jest mem z aktorką Millie Bobby Brown, który miał być ironią, a zaszkodził reputacji artystki [1].

Niektóre memy używane są także do tworzenia nieprzyjaznych środowisk. Za przykład mogą służyć tu grupy zrzeszające studentów, którzy są bezwzględni jeśli chodzi o umieszczane w tych memach treści, na czym cierpi kultura kampusowa [21].

Memy są także szeroko wykorzystywane w polityce. Eksperci są zgodni co do tego, że ich prostota czyni je bardzo skutecznym narzędziem do propagowania poglądów politycznych i przeróżnych ideologii [17]. W tym obszarze stosuje się je, aby dać proste odpowiedzi na skomplikowane pytania, zwłaszcza jeśli są w stanie wywołać emocjonalną reakcję poprzez humor mający wywołać szok. Dlatego takie memy są atrakcyjne dla grup hejterów, którzy używają ich do rozsiewania mowy nienawiści [25].

Memy zachęcają ludzi do tworzenia klik. Jeśli użytkownik nie rozumie mema, to najprawdopodobniej nie należy on do grupy odbiorców, do której mem miał dotrzeć. Tworzenie stosownych memów to dobry sposób na zbudowanie pozycji w grupie społecznej lub zyskanie wpływów. Osoby będące niżej w grupie tworzą i rozpowszechniają memy bardziej efektywnie niż ludzie o wyższym statusie w grupie, memy te jednak muszą odzwierciedlać wartości grupy [18]. W 2010 r. zainicjowano projekt *It Gets Better*, będący odpowiedzią na samobójstwa nastolatków prześladowanych z tytułu orientacji seksualnej lub samego podejrzenia innej orientacji niż heteroseksualna. Projekt miał na celu wzmocnienie środowiska LGBT i zapobieżenie kolejnym samobójstwom. W tym celu tworzone memy promujące i podnoszące na duchu młodzież LGBT. Symbol równych praw Human Rights Campaign (największej grupy rzeczników LGBTQ i organizacji lobbingsowej LGBTQ w Stanach Zjednoczonych) stał się memem w obronie legalizacji małżeństw jedнопłciowych [14].

Warto przedstawić jeszcze jeden ciekawy przykład, otóż w lipcu 2014 r. wiralem było „Ice Bucket Challenge” – internetowy łańcuszek, w ramach którego osoby nominowane przez innych internautów wylewały sobie na głowę kubel zimnej wody, a film z tego wydarzenia umieszczały w sieci. „Ice Bucket Challenge” promowało, budowało świadomość i zbierało środki na leczenie stwardnienia zanikowego bocznego. W lipcu 2016 r. ogłoszono, że dzięki zebranim 115 mln dolarów doszło do przełomu w badaniach nad tym schorzeniem. Można więc stwierdzić, że memy przyczyniły się do rozwoju nauki.

Podsumowanie

Internet to bez wątpienia fascynująca przestrzeń. Wiele zjawisk zachodzących w globalnej sieci jest wartych uwagi środowiska akademickiego, jednakże uchwycenie i zbadanie w pełni jakiegokolwiek z nich nie jest rzeczą łatwą ze względu na ich dynamikę. Przykładem takiego zjawiska mogą być omawiane na łamach niniejszego artykułu memy, w tym memy biblioteczne oraz memy dotyczące literatury. Niezależnie jednak od tego, ile powstało opracowań naukowych na ich temat, pozostają one rzeczą na tyle nieprzewidywalną i zmieniającą swoją istotę, że niemożliwym jest stworzenie pełnego obrazu tego fenomenu. Mimo że autor próbował jak najprecyzyjniej ukazać obecne oblicze memów internetowych, trudno powiedzieć, w jakim kierunku one zmierzają i na ile ich obecna postać się utrzyma. Na przestrzeni lat można było obserwować burzliwy rozwój memów – od wymieniania się nimi w celach humorystycznych, przez komunikowanie za ich pomocą swoich problemów, do tworzenia treści abstrakcyjnych, surrealistycznych, pełnych ironii i niezrozumiałości. Niezależnie od przeznaczenia, memy są wszechobecne i znajdują szerokie uznanie wśród internautów, co stanowi o ich ogromnym potencjale. Ponadto memy nie umknęły uwadze marketerom, którzy wciąż eksperymentują z różnymi strategiami i działaniami marketingowymi.

Trzeba mieć jednak na uwadze, że biblioteka do pewnego stopnia ryzykuje, bazując na internetowym poczuciu humoru. Nieobeznani w cyberkulturze mogą nie wiedzieć, na bazie czego marka tworzy swoje treści, co będzie wiązało się z brakiem zrozumienia, a to natomiast może wpływać na wizerunek całej instytucji. W tej grupie znajdować się mogą chociażby starsi czytelnicy. Warto też zwrócić uwagę na fakt, że wiele z tych treści po pewnym czasie może zostać niezrozumiana, jeśli dane wydarzenie lub mem „pójdzie w zapomnienie”. Są to treści bazujące na czasie rzeczywistym i w czasie rzeczywistym powinny być również odbierane. Wydaje się, że memy są domeną ludzi młodych, którzy jako internauci oczekują informacji „tu i teraz”. Szybki czas reakcji i wysoka świadomość profilu odbiorcy powinny sprawić, że prowadzący profil na Facebooku bibliotekarze w większości przypadków celnie trafią z umieszczanym contentem.

Bibliografia

1. ABAD-SANTOS Alex. *The „Millie Bobby Brown is homophobic” meme is absurd, but that doesn’t mean it’s harmless* [Dokument elektroniczny]. 2018. Tryb dostępu: <https://www.vox.com/2018/6/14/17461458/millie-bobby-brown-homophobic-meme>. Stan z dnia 22.07.2025.
2. AKRAM Umair, IRVINE Kamila, ALLEN Sarah F., STEVENSON Jodie C., ELLIS Jason G., DRABBLE Jennifer. Internet memes related to the COVID-19 pandemic as a potential coping mechanism for anxiety. *Scientific Reports*. 2021, nr 11, s. 1–8. ISSN 2045-2322.
3. BIBLIOTEKA ŚLĄSKA. POV: sezon na Młodzieżowe Słowo Roku. In *Instagram* [Dokument elektroniczny]. Tryb dostępu: <https://www.instagram.com/reel/DCplhi6oyfH/>. Stan z dnia 22.07.2025.
4. BIEGALSKA Alicja, WOJCIECHOWSKA Maja. Zagadnienia współczesnej komunikacji w kontekście zarządzania instytucją biblioteczną oraz potrzeb i zachowań jej użytkowników. Studium teoretyczne. *Zarządzanie Biblioteką*. 2022, nr 1, s. 53–65. ISSN 2081-1004.
5. Booktok. In *Słownik SEO/SEM – Marketing internetowy* [Dokument elektroniczny]. Tryb dostępu: <https://obtk.pl/sownik/booktok-co-to-jest/>. Stan z dnia 22.07.2025.
6. BOWEN Sesali. *Bitches Be Like...: Memes as Black Girl Counter and Disidentification Tools* [A Thesis Submitted for the Degree of Master of Arts in the College of Arts and Sciences, Georgia State University]. 2016. Tryb dostępu: https://scholarworks.gsu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1059&context=wsu_theses. Stan z dnia 22.07.2025.
7. BRUENIG Elizabeth. Why is millennial humor so weird? *Washington Post* [Dokument elektroniczny]. 11.08.2017. Tryb dostępu: https://www.washingtonpost.com/outlook/why-is-millennial-humor-so-weird/2017/08/11/64af9cae-7dd5-11e7-83c7-5bd5460f0d7e_story.html. Stan z dnia 22.07.2025.
8. BRYAN Chloe. *Surreal memes deserve their own internet dimension* [Dokument elektroniczny]. Tryb dostępu: <https://mashable.com/article/surreal-memes#dBMHaD8Josqt>. Stan z dnia 22.07.2025.
9. CURCIC Dimitrije. *BookTok Statistics* [Dokument elektroniczny]. Tryb dostępu: <https://wordrated.com/booktok-statistics/>. Stan z dnia 22.07.2025.
10. Dank meme. In *Dictionary.com* [Dokument elektroniczny]. Tryb dostępu: <https://www.dictionary.com/e/slang/dank-meme/>. Stan z dnia 22.07.2025.
11. FELDMAN Brian. *They Did Surgery on a Grape* [Dokument elektroniczny]. 2018. Tryb dostępu: <https://nymag.com/intelligencer/2018/11/why-is-everyone-saying-they-did-surgery-on-a-grape.html>. Stan z dnia 22.07.2025.
12. GRIFFIN Annaliese. *„Dank” is the new umami* [Dokument elektroniczny]. 2022. Tryb dostępu: <https://qz.com/quartz/1221995/dank-is-the-new-umami/>. Stan z dnia 22.07.2025.
13. HATHAWAY Jay. *The ‘E’ meme shows just how weird memes can gett* [Dokument elektroniczny]. 2025. Tryb dostępu: <https://www.dailydot.com/unclick/lord-farquaad-e-meme/>. Stan z dnia 22.07.2025.
14. Internet meme. In *Wikipedia. The Free Encyclopedia* [Dokument elektroniczny]. Tryb dostępu: https://en.wikipedia.org/wiki/Internet_meme. Stan z dnia 22.07.2025.
15. KAMIŃSKI Wojciech. Memy jako narzędzie komunikacji. Geneza, historia i implikacje dla bibliotek. *Zarządzanie Biblioteką*. 2024, nr 1, s. 21–41. ISSN 2081-1004.
16. KRAWCZYK Konrad. *How digital natives use memes to cope with mental struggle* [Dokument elektroniczny]. Tryb dostępu: <https://krawc.medium.com/how-digital-natives-use-memes-to-cope-with-mental-struggle-22c71063d6ff>. Stan z dnia 22.07.2025.
17. LILLYWHITE James. *How memes are changing politics* [Dokument elektroniczny]. 2017. Tryb dostępu: <https://www.ibtimes.co.uk/how-memes-are-changing-politics-1639990>. Stan z dnia 22.07.2025.
18. MAZAMBANI Gideon, CARLSON Maria Anne, REYSEN Stephen, HEMPELMANN Christian. Impact of status and meme content on spread of memes in virtual communities. *Human Technology*. 2015, nr 2, s. 148–164. ISSN 1795-6889.
19. MURRAY Conor. TikTok is taking the book industry by storm, and retailers are taking notice. In *NBC News* [Dokument elektroniczny]. 05.07.2021. Tryb dostępu: <https://www.nbcnews.com/news/us-news/tiktok-taking-book-industry-storm-retailers-are-taking-notice-n1272909>. Stan z dnia 22.07.2025.

20. NAWAR Belal. *What Makes Memes So Incredibly Powerful?* [Dokument elektroniczny]. 2021. Tryb dostępu: <https://scoopempire.com/the-power-of-memes/>. Stan z dnia 22.07.2025
21. ORBEY Eren. *Harvard's Ugly Offshoot of Campus Meme Culture* [Dokument elektroniczny]. 2017. Tryb dostępu: <https://www.newyorker.com/culture/culture-desk/harvards-ugly-offshoot-of-campus-meme-culture>. Stan z dnia 22.07.2025.
22. Reddit. In *Wikipedia. Wolna Encyklopedia* [Dokument elektroniczny]. Tryb dostępu: <https://pl.wikipedia.org/wiki/Reddit>. Stan z dnia 22.07.2025.
23. ROJEWSKA Marta. *Milenialsi, pokolenie Z, Y, X, generacja baby boomers – kto to?* [Dokument elektroniczny]. Tryb dostępu: <https://interviewme.pl/blog/pokolenie-z>. Stan z dnia 22.07.2025.
24. SPANOS Brittany. *8 Reasons Why Vine Mattered* [Dokument elektroniczny]. 2016. Tryb dostępu: <https://www.rollingstone.com/culture/culture-news/8-reasons-why-vine-mattered-129757/>. Stan z dnia 22.07.2025.
25. *The Relationship Between Memes and Social Change* [Dokument elektroniczny]. Tryb dostępu: <https://medium.com/@VEMEapp/the-relationship-between-memes-and-social-change-dbf168520eb>. Stan z dnia 22.07.2025.
26. VON AUE Mary. Meme About 'Who Killed Hannibal' Is Reddit's Current Obsession. In *Inverse* [Dokument elektroniczny]. 2018. Tryb dostępu: <https://www.inverse.com/article/43903-who-killed-hannibal-reddit-meme>. Stan z dnia 22.07.2025.